ԿՈՉԱԿԱՍ

ԱՅԲՈՒԲԵՆԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Երեքշաբթի տարի 2 Օգոստոսի 1847 Թիւ 31

ԴԵՊՔԵՐԸ ԼՈՒՐԵՐՈՒ ԿԱՌԱՎԱՅԻ ԼՈՒՐԵՐԸ Ի ԳԱԼԻՍԻԱՆԻ

Յետ աթուէտեանն, որպէս քաջանուն հանդիսատես Պոլսոյ Ամիրայութեան, վանեալ զԼեհաստանս առ դիւցազն Շէնաբիւրս յուսին մեհեանի, ոչինչ հետեւ նոր մարտս պատերազմաց ծագեցան 'ի մէջ քաջամարտիկ մերոց զօրաց և լեհաստանեանց Կոմիսարաց։ 'Ի Պոզդոան կռուէին Ռուսք առ 'ի ոչինչ զեղջն Դեբրեցինոյ։ Զոր կողեալ էին լեհանականք, և առ 'ի կանգնել զամրոց 'ի դիպուհոյ անդ։ Իսկ 'ի Ճախատեղին Լոմկուսու կռուէին Ռուսք առ 'ի կարձել և որպէս լուր զատաստանաւթիւնս և զյաջողմունս Դանիել բէկ աւլթանի։

Ա։ Կոչ։ 'Ի Պոզդոան։

Բանակն Պոզդոանու։ բնդ առաջնորդութեամբ Հայոցն Իշխանին Ռէհրուդէց 'ի 6 մայիսի եկ 'ի Ռամիր խան Շաբրայ։ 'ի տան Նոյն տնոյ եհաս մերձ 'ի Դեբրեցին, և զգաղոր կալաւ անդանօր 'ի բարձրաւանդակ տեղւոջ։ որ Հայերք 'ի դիւղն կոչս։ Ցր 'ի Դեբրեցին։ Յաւուր յայնմիկ իշխանն Ռէհրուդենոց դատաւորաց զզօրսն 'ի կարգ պատերազմի հանդէպ զօրաց Թշնամեացն։ 'Ի դեղջն Դեբրեցին որ շուրջ փակեալ էր ամուր և ստուար զարդարք և աշտարակաւք։ ամրացեալ էին բազմութիւնք խուռն լեհանականաց։ որք ունէին առ իւրեանս և զերկաւ հենդանօքս։

Իշխանն Ռէհրուդենոց հնդեռատան տարարիրս հեւացեալ ոտով բանակեցաւ 'ի Խոջալ Մախի։ առ 'ի ուղարկել անդանօր զլեհաւոր Ֆրամանատարին։ և զիւրաւ 'ի ձեռս բերել զպաշար վասն զօրացն։

Պոդճացան երեւեալ յայտարիկ կոչմանս յանցեալսն ամի 'ի նայեմբեր ամսոջ։ զոր 'ի սկզբանէ այսր ամի Թուականս և տարուս։ այժմ նոր 'ի նորոյ սկսաւ տարածել 'ի միջավայրս Սամուր և Սուլակ գետոց։ և անկաւ 'ի մէջ բանակի զօրացն 'ի Խոջալ Մախի։

Պոդճացան։ բանակն մինչ 25 մայիսի պատրաստեալ էր 'ի յարգարել զնանոգարին զէպ առ Դեբրեցին և 'ի շինել զգաւառքն Կոյիսու զերոյն մերձ 'ի գիւղն Պաշիկենդ։ առ որոյ եկեն և արձակեսներ հրացանից ատամ ի ատամ։

Իսկ թէ յետ այսորիկ զինչ գործ գործեցան 'ի մէջ զօրաց մերոց։ ահա այսպէս գրէ մեզ Ա Հնեբրոյ Բզկատան Կնիկոլ Սրբոնցանէ։

«'Ի 24 մայիսի եկն առ ոտ։ 'ի Թէմեմբրխան Շաբրայն։ և յերկրորդում առաւր հասի 'ի Խոջալ Մախի 'ի բանակեցաւ։ 'ի Խոջալ Մախի։ առ 'ի ուղարկել անդանօր զլեհաւոր Ֆրամանատարին։ Բարանոր հասին առ մեզ Դոմբաւր։ եմ Շամիլն հրամայեալ էր իւրոց Եայիրպայ խեկին զրաժոզով լինել։ և փութալ յաղագաւթիւն Դեբրեցինոյ զեղջն։ Թէ զերկուքն ամիսք մինչ զիրարս ունիմ ի մէջ։ առ ուրեւն զՇՇորս բաւական առ 'ի ընդդիմանալ թշնամեաց։ այլ ոչ բաւ։ որ փոքրիկ զԼեհաստանս բանակին հեռացուցանել 'ի կարգանց Լոմանոցայ։ Հանդերձ ուրեմն Դանիել Բէկն էր 'ի ուղաս։ հայածական արարեալ 'ի բարձանց Դարգելական լերանց։ Ամանոցայ խորհուրդ 'ի մոկ եկէ եւ կալ մեզ 'ի Խոջալ Մախ։ մինչև զկնգք իրացն ինքնին ուսուցին մեզ։ զելս հնարիցս։ և ապա բան ապահանջման հարկին կամ Ամանոցայ։ բանակին հրամանն ասալ փոխուցանել 'ի տանս իւրեանց զայր իւրարանչիւր խմբի լեռնականաց։ որ ընդ ձեռամբ Դանիել Բէկի։ կամ թէ խառնել ընդ բանակին Դուլաստանի։ Յայսմ մակ հաստատեալ մեր։ զրքն գարձեալ հանապազորդեր 'ի յարգարել զնանոգարին զոր ասեմ 'ի Դեբրեցին և 'ի Յուղափոր։

Յ30 մայիսի երբ զլուր առաք։ թէ Դանիել Բէկն հանդերձ ամբոխիւ իւրով փախեալ 'ի զօրաց Ա Հնեբրոյ Լեհաստանս Շէնբրի։ փախան։ 'ի վերին գիւղէն Պարարեցաւ։ և ս Դոմբաւր։ բանակն։ տարարուցի։ դիկա մի 'ի բանակէն Ամանոցայ խառնեալ։ և հրամայեցի ամենց 'ի զօրաց Ամանոցայ գնդին դնալ 'ի գիւղն Օղլի և Բայանկի։ և ամենց՝ 'ի Խոջալ Մախի։

Դոմբաւր։ բանակն 'ի 1 յունիսի եկեալ 'ի գեղջն Խոջալ Մախի։ զնոցա բանակեցաւ հանդէպ գեղջ Դեբրեցինոյ։ ունելով ընդ իւր ընտրամարգարիտս։

Յաւուր յայնմիկ Ա։ աջնորդն գլխաւոր գրեցին կարդեաց և կարգեաց զզօրսն հանդէպ ամրացի գեղջն։ նա և յարդարեաց տեղի յարմարաւորս վասն այնոցիկ զօրաց։ որոց հրամայեալ էր բանդել զամրացուցեալ տեղիս գեղջն Դեբրեցինոյ։ Որոյիս Ծանուցանեմ Ա Հնեբրոյ Լեհաստանս Ընդհանուր։ Ռէհրուդենոց։ զիւրն Դեբրեցին նորոգ ամրացուցեալ յոյժ յոյժ 'ի լեռնականաց։ Բանզի ոչ միայն Դեբրեցինոյ գեղջն շուրջ փակեալ է ամուր ամրարաւք և բրդեր։ այլ և ընդ ամենայն բարգաւ տեղիս ունի 'ի վերայ բուն քարամայրի։ որում հասարակ անուն է։ և անմատչելի։ նա և 'ի հնարս անդ զեղջն լեռնականք գարձեալ էին գարեջրի հնարս արարեալ։ մինչև զի բարձրանչեալ սուն յարգարեալ էին իրրև զբերդ ամրարարեալ։

Յեղիսուն ամենայն ընդ այդպիսի առաւարան Ա։ աջնորդն Դեբրեցի գնդին առեալ ընդ իւր զզօրս զիւրոց առ ամրոցն կոյս։ և զնոյն առանդիման այնոցիկ 'ի բարձրաւանդակի ուրաք։ հեռի կալով անտի միով ատարարիցս։ կամ այնչափ տարածութեամբ։ զոր վասն կոյսն զանազ գնդատակ (զատլաց) հրացանի։ Զոր Խոժեներ Պարարիցիկի Պիշլերն հեռն 'ի գործ ուրոյ յարդարել։ և կարգել զլեռնային և զգաշտային ամրաւորեալս։ Իսկ գործուոր իրացն յարարատանի կոյսն ընդ զօանոր լեռանց։

Յերկրորդ ժամու։ յետ կէս աւուր դիրարեալն ամենայն կազմեալ մերոցն դիրք ոչ ինչ յամրոցն և 'ի տանս Դեբրեցինոյ։ Լուսոյս առաւել պատուէր հրամանի առեալ էր փլուցանել զանկիւն հիւսիսային պարսպին։ քանզի քաջայարմար երեւէր մերոյ զրոց մասանել առ յամրոց լեռնականաց և հարկանել զնոսա։ մանաւանդ զի յայսմ ասելոջէ սկսեալ։ խաչ Ինեմ էր առ խիտ կուտացեալք 'ի վերս կոյս ամրառնան 'ի վերայ իրերաց։ և զի առատանոր էին խոշ և խոտ։ խոտանարարքն Ճանապարհին 'ի վերս կոյս գնեցին։

Յերեկն յունիսի ընդ առաւուտն մեծ բազմութիւն լեռնականաց երեւեցան 'ի վերայ լերանց։ որոց անուանիք էր 500 ձիոն յեզս գեղոյն Կազիկուսիկ-Կոյիսու և անցին 'ի միս ամն։ հանդերձ կալով բանակեսեալ զրոցն Սամուրայ։ Զոր 'ի հալածել զնոսա Ա Հնեբրոյ Լեհաստանս Կոչեալ Ալբրոնեանց։ Էրկայնս բաղուկ։ ընդ առաջնորդութեամբ Ա Հնեբրոյ Պայեոր Կոնիաց Աղդրոնիկովն առաքեաց զՀնեբրայոն և զՀեսանակս։ որք հարեալ զլեռնականս սրեին յանձուկ քարանձաւս Ա արարատիսու գեղջն։

Յետ այսր այսպիսս լինելոյ Ա Հնեբրոյ Լեհաստանս Կոչեալն զիմեաց առ այդեսատանսոյս Ա արարատիսու։ այլ ոչ հանդիպեալ թշնամեաց դարձաւ յետս։

Օ։ յայլ և զգերեկ թնդանաթաձիգ զրրն մեր ոչ դադարեցան 'ի մարանչելոյ ընդդէմ առանին։ Որոմբր թնդանաթիցն հիմն 'ի վեր տապալեցին ընդ բնակարանս լեռնականաց։ և զանկիւն հարաւային պարսպի նորա փլուցեալ կործանեցին։

Օ։ մի 'ի ամբարարարս թշնամեոյն խորտակեցին մեր զրրն։ և զմիւսն լեռնականքն 'ի տեղւոջէ 'ի տեղի փոփոխեալ տարանէին անդադար։ Դեռ յոյժ ասեալ թէ։ Մինչև յայժմ ոչ կարացաք խոսանեմամբ գնալ։ թէ քանի լեռնականք խրուեալ կան յաւանէ անդ։ թէ և ամենայն փութով ջանիւք հոգ տարաւ Հրամանատարն բանակի հիւսիսային Դոզատանս առ 'ի տեղիսանալ այսմ։ Յաւուր յայտնի 'ի մերոց զրրաց անհան զնեաւորք տինդ։ և հինգ։ կամ վիրաւորեցան։

Այն սրն ոչինչ խուռն բազմութիւնք լեռնականաց ընդ երեսս լերանց սուրալով թաղանեալն։ որոց վասնզ տեսանին 'ի հեռաւոր։ Ի լուր առաջ թէ Շամիլն կամ եկեալ էր յոգնութիւն առանին Դեբրեցինոյ։

Այս որմհետեւ փրկանն։ որ յերեկն ամայոյ ապարա 'ի մէջ 'ի գրարիսան։ Հարմարեալ քաջայարմար առ 'ի վերս զարձել յաւանն։ և առնոր 'ի հարաւային անկեան եղեալ բանդեցան։ և առանն իսկ եղեալք գտարարիցեալ։ և զի լրանոր

ողջ տարածին մեջ, թէ լեռնախանձ մնացիր եւ 'ի գիշերի յայնմիկ վասն ցանկալ յամբոցին քո, ամբարգոծիսն։ Ընդ սմենայն գաշնուցեալ եւ անդէն զարթուցին 'ի մեջ յայտնի ճանապարհաբանքս ընդդեմ առանին Պետրոսեանցի։

Յայտ միտս զկնի յիսկուս հաստատեալ քաջ ժանեցաք, յորոց միտմ յանձն եղեւ ուղղակի գնալ 'ի վերայ միջուածոյ անկեանն, եւ երիցագոյնքն գնալ յարեւմտից կողմն ամրոցին, ուր առ 'ի գաւառերայմ, այլ առ 'ի ընդ խաչս անդամոյ քաշել զմասն ինչ լեռնականաց։ Ընդ առաջին հրաւաճայն զտանելն եւ զոչս, զոր ելեալն ընդ ինքեանս զանազարխս եւ զայլ զորձիս եկանելոյ 'ի վերայ զարարացս ամրոցի։ Գրաւելն հաստատեալ զորացն առաջնորդեալ Պետրոս Անեցոյ Ներսէս Օրբելեանս, խմբերիցորդքն՝ գնդապետս Աշուղիմանին, իսկ զերիսուս հաստատեալս եւս կարգեալ եւ զմարեալ 'Ի Ներսոյ Պայեալ Անեցոյ Սուստաշենի։

Ելեալն բանեալն Սամուրայ ընդ առաջնորդս Ղ Ենիսեյ Ի Գիսարեանս Երիցորդ Գնդապետս Աշուղիմանին, զինեալս 'Ի վերայ յարձակեցին։ Զանազանս զինեալ Սամուրայ ամենայն զարարեալ զինեալ 'Ի վերայ յարձակեցին։ Զանազանս զինեալ Սամուրայ ամենայն զարարեալ զինեալ 'Ի վերայ յարձակեցին։

Զայս միտս զկնի յիսկուս հաստատեալ քաջ ժանեցաք, յորոց միտմ յանձն եղեւ ուղղակի գնալ 'ի վերայ միջուածոյ անկեանն, եւ երիցագոյնքն գնալ յարեւմտից կողմն ամրոցին, ուր առ 'ի գաւառերայմ, այլ առ 'ի ընդ խաչս անդամոյ քաշել զմասն ինչ լեռնականաց։ Ընդ առաջին հրաւաճայն զտանելն եւ զոչս, զոր եղեալն ընդ ինքեանս զանազարխս եւ զայլ զորձիս եկանելոյ 'ի վերայ զարարացս ամրոցի։ Գրաւելն հաստատեալ զորացն առաջնորդեալ Պետրոս Անեցոյ Ներսէս Օրբելեանս, խմբերիցորդքն՝ գնդապետս Աշուղիմանին, իսկ զերիսուս հաստատեալս եւս կարգեալ եւ զմարեալ 'Ի Ներսոյ Պայեալ Անեցոյ Սուստաշենի։

Ելեալն բանեալն Սամուրայ ընդ առաջնորդս Ղ Ենիսեյ Ի Գիսարեանս Երիցորդ Գնդապետս Աշուղիմանին, զինեալս

ռաս, տակոյն առաւ նոքա՝ որպէս կարծի լսեալ լսելութեամբ՝ տակաւին ոչ դադարէ 'ի Թուռաւորելոյ։ Այսպէս գոչեցին բնհեմոնք փախչի Թեկեան յարարդոց, այլ 'ի յետուստ ապաձակեալ զկու։ իւր 'ի հեռուստ հարկանել զմարդիկ, Զի յայս՝ արիածք Խոլերայի՞ն այսպիկ, Թէ այլ ինչ, տակոյն այսու ամենեցեալ ամենք 'ի քաղաքացեալ ղաւանցան 'ի կենաց յանիպաղծահաս մահուամբ։

Յ30 յուլիսի՝ Սաբբ Գեղարդն առաքեցաւ 'ի Աղնախ մեծաշուք հանդիսաւ։ ըստ խնդրոյ բնակչաց ոնոր քաղաքի, որ այժմ նեղի յերեսաց Խոլերայի։ Իբր 300 ձիաւոր ծկեալ էին ոնոյ ուղղեալ յինել նոցա։ Եպիսկոպեցական հանդիսամէ հանդերձեալ էած դնա մինչև 'ի Հուլարարարա Բ։ Աբժ։ Կարապետ Սարգսեան՝ ընկալեալ ուրաւ զնա 'ի գեմ եղեալ տեղին։

— Հաւատարիմ գրաւածոյք Մանչեստրաւոր բարեաց՝ խնդամբ։ զի Խոլերայն անդ աւարեալ 'ի զկնջերի նեղրարծէ։ քան 'ի տաճկեան, և մանաւանդ յայնժամ յոմանսն մահուանք։ յայժամ ընդէ հոգմ լինք 'ի հարաւայ։

Դ ՍԳՆԱԼՈ։ և 'ի շրջակայս նոցա նոյնիսկ դեկնի մահաշունչ. ախտս ապա։ և գործեն նախնիքս բարամա։ Իսկ Յունաստանայոյ քաղաքի ժայթքեաց գնահաւիթ Թոյն իւր հզոր աչդուռմեանք։ և արար անհնարին կուարածս։ առ ուսել 'ի մէջ Մահմեդականաց։ քան Բրիտանեանքից։ որում ամենագակ եղն։ և ամիսն Բանդանի նոցա։ և զիզնուԹիւն 'ի կերարարս։ և անմարդութիւն անձանց ի սիմեկաց նոցա։

ԹՈՒՐՔԱՍՏԱՆ։

Դ յունիսի 16։ 'ի Լոզան քաղաքի եղև հրդեհ մեծ։ յորում 'ի ընչել ասապիկ հաղթ այրեցան տունք հարիւր վեցասուն և հինգ։ մեռան երիս ոգիք։ Աղբատացեալ բնակիչք նոցա այժմ կարօտին ողորմութեան։ և ասեսն ձեռնասուութիւն 'ի քաղաքագլուխքեանց։ Այսպիսի հրդեհ եղեալ էր և. 'ի 1842 ամի։

Դ Ա։ Պ։ Ըրդոյ Տէրայեան Հիւանդանոցի հատեալ են զնուն մեր մանիան։ Լիմիցս ցուցեալ զնա ԷՊԷՐԱԿԱՆ շաբաթ։ որ գինի ոչոքիկ առաջացաւ կատարելոյն։

Դ ՏՈՒԼԱՑ։ գտաւսի։ 'ի քաղաքն Նոպիվանիա։ յարարիք 21 այրեցան երեսուն տունք բնակաց։ ընդ որս և քաղաքական Հիւանդանոցն։ Նման հրդեհն։ եղև իբր 22000 ռուբլի արծաթոյ։ Հոգիք է եղեալ տարաբեկոյ աղջիկ մի։ որ կամեցեալ է զրոնուլ։

Դ դարանն Լոմբարդիոյ 'ի 14ն մայիսի։ եղեալ է կարկուտ մեծագանակ ի տասակի գրոյ։ յորմէ տասակեալ են քանի մի հազար երկինք։

Դ ՍԻՍԻՓՈՐՈՍՈՒ։ 'ի 19 Յունիսի եկին այնպէս կարկուտ մեծագանակ ապառաջոյ։ քան զտամբրականն։ յորմէ ինչս մեծ եղև անասանց։ այգեաց և արտաքիչ։

ՅԱՍՏԱԼԽԱՆԱՑ գրեն 'ի յուլիսի 9։ Թէ Խոլերայն և. ասս ցաւցանէ զնոր նշանս։ և քաղաքաւոր կողմանցս խոշորով բժշկաց ձեռնեէց եղև 'ի նախապահպանական գործս։

Թուրքիա 'ի յուլիսի 9։ գրով լսեաք զմանր հիւանդութիւն Սերասքեր Սարգան Ալբանիոպոլսոյ Ասոյանանց։ տակոյն ասարկանդակ առանձին ասաքեալ։ 'ի Կանիսարէ սեղանոյն՝ ծանոյց՝ զի երեսնի այրն այն։ յետ ընդունելոյ հիւանդութեան 'ի յուլ։ 20։ փոխեալ է առ Աստուած։

Դ Գանիկանայ որ առ Դոն գետով։ գրեն։ Թէ տարեբեր ոչ երեքն ուրեք 'ի կողմանն յայնմանէ արիածք Խոլերայի։ այլ վասն ասպարային միայն Աստուած դիտէ։

Դ ԱՏԱԼԻԱՊՈԼԵԱՑ։ գրեն 'ի 18 յուլիսի։ Թէ Խոլերայն։ որ 'ի շրջակայս նորա Թատրոնէ։ վերջապէս մնաս արար և. 'ի քաղաքն։ և. կալաս ասս նորա նշանեցաւ 'ի բազմապատիկ մահուանս։ զորս գործէ յիրենէ ասս։ ամենայն ուրեք հետ նորա նշանքն։ առաջ կոծ։ կակուղութիւն։ ոգի։ լաց։ և զոգոցք ընդհանրան գնեն նորա։ ուր վիճակաւ ասղէ դէնոցս խաբ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՔ։

ԱՆԳԼԻԱ։

ԼՈՆԴՈՆ։ Դ 11։ Յունիսի ԼԱՐԻՆԿԱՅ ԱԳԱՐԱԿԱՆԸՆԴԱՐՁԱԿԱԾ ԻՆՉԵՐԵՆԿՈՒՍՏԵՆԵԼԻՆ ՆԻԿՈՒԼԱՅԻ ՀՈՂԻ ընդ ոյնսակի կողմանս Անգլիոյի։ ուր են գաղթականք։ և գաղթի ոյժ 'ի Պալչեր։ ասուն յշ։ Յունիսի եհան 'ի Լիվերպուլ։ և այլ ևս գաղթականաց։ Հասարակաց շինուածոց։

ԵՏԱԼԻԱ։

ՀՌՈՄԱՅ։ Դ 25 Յունիսի։ Դ միում քաղքի Հասվանդ դատաւոր հիւսպոյ եղեալ գրած փոխին Այնուսական ազգ ամենայն Հռովմայեցի ցանկոցս հեղանակել զմի յոյգուց իւրոյ ժառանգ ընդայս առաջուանցն։ այնու գաշանք զի նա ասցէ զմանն 'ի նոյն կողմէ յոգուս եկեղեցւոյ։ ուսկոյն նա ընդ միւս նեղաց իւրոյ խորհեցաւ։ բաժանել 'ի միջի իւրեանց զՀոյրենի ժառանգութիւնն։ ոչ միտ եկեալ որ և էր զաշանց կատարն հոր իւրեանց։ Հռովմայեցիք նոքա ազիանքով զայս հայր նոցա ասար զայլ ծանուցեալ կատարեալ և գամենայն մեռանելոյ կայս իւր խառատաւ ոյնոր բահանայի ոչ ըստ զի։ պայ մառաւոյն զնաւանին պատարագ։ յաւուր միոյ։ յորմէ եկեղեցւոյ ուր պարտին կատարել զիարդ հանդանանն։ Օրդս կարգարդ յանձնեալ նա հրապարակաին Լանեղարդի։ (Հոմարիցն)։ փոխեալ մեռաւ ծերութեն։ Լանեղարդին դարանցեալ ընդ նորարինակ անարգութիւն կրաւորարին ի ազգէ զայն։ և տարաւ ընկարարդիրն առ փոքր։ Լրզէն երեխայանալ էր ոչ։ երբ ընկնէր զայն բահանայանն։ և որոյ հետեւ հանդէս ի ազգէն ծերանալոյ եր ցանուս ոչն։ առակ փոխեալ չի լուսանալ գիշերոյն գնաց նա յեկեղեցին հոմանչեալ բանով ընդարձակ։ Սոքորութիւնն՝ երկալ ցարդ։ ապա զանձրիս ծնողաց։ վարժարանաց և ընկերաց յառաջին զոր։

Դ Գանիկանայ որ առ Դոն գետով։ գրեն։ Թէ տարեբեր ոչ երեքն ուրեք 'ի կողմանն յայնմանէ արիածք Խոլերայի։ այլ վասն ասպարային միայն Աստուած դիտէ։

Դ ԱՏԱԼԻԱՊՈԼԵԱՑ։ գրեն 'ի 18 յուլիսի։ Թէ Խոլերայն։ որ 'ի շրջակայս նորա Թատրոնէ։ վերջապէս մնաս արար և. 'ի քաղաքն։ և. կալաս ասս նորա նշանեցաւ 'ի բազմապատիկ մահուանս։ զորս գործէ յիրենէ ասս։ ամենայն ուրեք հետ նորա նշանքն։ առաջ կոծ։ կակուղութիւն։ ոգի։ լաց։ և զոգոցք ընդհանրան գնեն նորա։ ուր վիճակաւ ասղէ դէնոցս խաբ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐՔ։

ԱՆԳԼԻԱ։

ԼՈՆԴՈՆ։ Դ 11։ Յունիսի ԼԱՐԻՆԿԱՅ ԱԳԱՐԱԿԱՆԸՆԴԱՐՁԱԿԱԾ ԻՆՉԵՐԵՆԿՈՒՍՏԵՆԵԼԻՆ ՆԻԿՈՒԼԱՅԻ ՀՈՂԻ ընդ ոյնսակի կողմանս Անգլիոյի։ ուր են գաղթականք։ և գաղթի ոյժ 'ի Պալչեր։ ասուն յշ։ Յունիսի եհան 'ի Լիվերպուլ։ և այլ ևս գաղթականաց։ Հասարակաց շինուածոց։

ԵՏԱԼԻԱ։

ՀՌՈՄԱՅ։ Դ 25 Յունիսի։ Դ միում քաղքի Հասվանդ դատաւոր հիւսպոյ եղեալ գրած փոխին Այնուսական ազգ ամենայն Հռովմայեցի ցանկոցս հեղանակել զմի յոյգուց իւրոյ ժառանգ ընդայս առաջուանցն։ այնու գաշանք զի նա ասցէ զմանն 'ի նոյն կողմէ յոգուս եկեղեցւոյ։ ուսկոյն նա ընդ միւս նեղաց իւրոյ խորհեցաւ։ բաժանել 'ի միջի իւրեանց զՀոյրենի ժառանգութիւնն։ ոչ միտ եկեալ որ և էր զաշանց կատարն հոր իւրեանց։ Հռովմայեցիք նոքա ազիանքով զայս հայր նոցա ասար զայլ ծանուցեալ կատարեալ և գամենայն մեռանելոյ կայս իւր խառատաւ։ ոյնոր բահանայի ոչ ըստ զի։ պայ մառաւոյն զնաւանին պատարագ։ յաւուր միոյ։ յորմէ եկեղեցւոյ ուր պարտին կատարել զիարդ հանդանանն։ Օրդս կարգարդ յանձնեալ նա հրապարակաին Լանեղարդի։ (Հոմարիցն)։ փոխեալ մեռաւ ծերութեն։ Լանեղարդին դարանցեալ ընդ նորարինակ անարգութիւն կրաւորարին ի ազգէ զայն։ և տարաւ ընկարարդիրն առ փոքր։ Լրզէն երեխայանալ էր ոչ։ երբ ընկնէր զայն բահանայանն։ և որոյ հետեւ հանդէս ի ազգէն ծերանալոյ եր ցանուս ոչն։ առակ փոխեալ չի լուսանալ գիշերոյն գնաց նա յեկեղեցին հոմանչեալ բանով ընդարձակ։ Սոքորութիւնն՝ երկալ ցարդ։ ապա զանձրիս ծնողաց։ վարժարանաց և ընկերաց յառաջին զոր։

դիս յուսումնարան դարձեալ ունիմ։ զոր։ լիմեն։ Ազգատաք՝ կարեն ունիմ։ միայն դնեն ազգ որդ։ ոց իւրեանց և. ասելիք յուսումնարան։ Ինձ։ վասն սուման ինան քան առաջնոյն։ Իսկ կալի չարաւոր հասարանեն և. ոչ լինի։ Ամիսի չորեց ամոց աշակերտաց բարձրանան 'ի դասատուն քաղաքական (մեքանա բիւրիքն)։ ուր ուսանին գրել։ և զանս նկարաց գիրատպիսու լիմեն և գրելարանուլիմեն։ Նեռ այնոքիկ ասեալ լինեն ծնալոց իրատանց ընտրել։ զոսն որդոց իւրեանց զարդիսի և իկն պարտանեն։ իսամ կարգել գնասա 'ի ծայրագոյն ուսումնարանս գինս որանեան։ ծանիգիտանեան։ բժշկանեան։ և կամ 'ի 'Ի իմնարանն։ Ամենայն որ յոյգարժանանիկ աստանել զարգի իւր յուսումնարան։ նա ոչ կարեցն դարձեալ։ այլ արարք ասանել ազգ։ և կամ։ եկեն ունին նորա զանհնանեալ արարանն։ ասաքել գնասա յուսումնարան յանեանց ասասաս։ գանի միոյ ժամու յասաջ քան զանգանեի զնանց արարանն։

ԹՈՒՐՔԱՍՏԱՆ։

Դ միում քաղքի Վարկոյ ապագրեալ է հետագայ մանուսաց նամակ 'ի Կոստանդնուպոլսոյ 'ի 17 են Յունիսի։ «Օմանեան միջոց մեջ Պարսից և Օսմանեան դրան Թեմեքացան սահման խորհրդոյ վասն կարգադրելոյ զգոյշս Արքատասանի։ Ամենայն դիմաւորք Արքդոյ ժաղովեալ են 'ի Պարսիսասան։ Այնոքիկ կարգանս գիմեալ են նորա գասանել զանարգի ապատանարան, և. գնեալ բարարքեցս զնոր գասանեալս։ Այժմ Փիսեբոնա—բեկն գրեցաւ յայնոյիկ հետանից վերկուիեան։ և որ գան զոր նուազին Թիւք ապատանիքացոյ իւրոց։ Դուռն Պարսից ծանոյց նոա։ զի եթէ նա մնալ 'ի պատերազմ։ մեջ Օսմանեան գոչաց՝ 'ի դարձին յուսայ ապատան լինել 'ի Պարսիսասան։ մի անկեալք գասանել զարաշարանութիւն։ այլ յայնմանէ Պարսիսասան վարեալ ընդ նոա իրբ։ մեջ Թշնամեաց գարձանայ գնա 'ի գասան Օսմանեան։ իսկ ընդ հանրատանն եթէ ոչարժէ Թաղել զգնա։ Թարալ զ Ներգը և առանց իրեր հրաժարեան մասանել 'ի Պարսիսասան։ յայնմամ՝ բնակային գնա անդէն։ ուր և կացցէ յապահովի։ Այս միանգամ։ զոյնաւոր ապատանին կարգի 'ի ասարանցս մեջ։ Ի միոյ կողմանէ Թէ և կամի բարեն հարկանել զմերջին հարիւ։ զնեի առ 'ի վրկել դեռ կեանս։ այլ 'ի միւսմէ կոչմանեն ամարատանութիւն նորա ոչ Թոյլ ասայ ժառանգել զանան մասանեան յեռ սառնալոյ 'ի Արդասան գնաս և գնարարութիւն։ և յեռ ոչարեալոյ անկարարար ընդարձակ սահմանաց Թագոյ գնշանանութիւն և. ամենարարար գնոյ փարանոյ։ զերդ և իկն զարձ Փիսեբոնա—Ռնկի հասեալ է 'ի փարձան։ Ընդ փոյթ անեցի և. Ալանոյ Խան—Պահմուան։ և ապառանոյ Արդասան 'ի ձեռաց բանաւորաց ապատանիցն։ և արիանարարս բարարարս իշխանաց։ և այսոքիկ մեծարարանութիւնք յաւելցեն գիտաս հանձարարս Ինչոյ Փաշայի։

— Ռարեկամանեան ոչ ընդ մեջ Ռարքարդոյն Գրան և Տեղապանին Անգիայի ոչարն զոր առնաս զարանել հոսասանութիւն։ Մինչեմեան Ամ հրաժարեաց չինել այժմ յուսարանոյն ապարձանին Պարսից Ռոկիս։ ապա վասն իւր զասան։ և վասն Սուլթանին զարշի։ Լա նշանակեաց յայս պնաս չհ0.000 քսակս արծաթոյ։ փոխարեն նորա։ Ռեասիկ—Փաշայ եկն 'ի Պոլիս տեսանել զնանարարութիւն շինութեանցն։ և նեարկայ գասանիլ հիմնարկութեան նորին։ Ասարարը վարին ընդ նոա ընդարձակաբար։ և Սուլթանն ընդարձակ հաճութեամբ։

ԽՄԻՆ ԼՈՒՄԲԻ։

Թէհրան և 'ի մէջ պարարտաց անդրկեցուոյ անդրադարձ լմի, քրիստոնէից փառն անչափ ծախուց 'ի կիր ածիցէ 'ի պէտս ասորեսական նշանաց, ապ և վասն նիւթոց ոչնչոյ նշանաց և ժողովրդեանց, որ պարարատին յարբանեալս, ասեցին յոյժ ամի բաց 'ի նշանակեալ յայնպէս ասելն 48,000 ֆրանկաց փոխարինարար նշանակեալ են և այլ ևս 55,675 ֆրանկք, վասն գնելոյ գնելոյն 'ի պարարատել ընդանս ասորեսուն ամաց։ 'Ի միում դրագրի նշանակեալ և ֆէ 'ի 1842 ամի յարդ յէրիուց կարելիոյ ընդունեալ են ասպետական նշանք 11,297 անձանց։

Դ. Վ. Բրժանալ։ Յայսոսիկ առաջ որ ամն մարգարէտս էին սա այսպէսք մի, որ պարարակեր 'ի վանսա գլուոյ մեծաս քանակութեամբ։ և խնդրեաց ասել նոցա զնաշակ լաւ գլուոյ, յորմէ պարարի գնել նշանաւոր քանակս։ Նա ասաց գանձել գէլ մի 'ի մեծամասն գլուեանց Փարիզոյ, և վաճառել հնգտա գլուն։ Բայց ասա խոստացաս 'ի միւսում ասուր բերել գրատնոյ (ընդ) և արդեն գրիներ։ Բայց անէրն զարարատաւոր վասն արգիւնաւոր վաճառականին ընդխանաշիկ չասալ։ 'Ի սասն ժամանս գլուեանց արդարն։ Ելն, բերելով և գաւառատեաց գրան։ Սասան նորա 'ի նախանաշ, ակոան զարարալի յիշատակի զոյցն։ և ահա յանկարծ այր ոմն անծանոթ հնազանդ ելբրա գայծեռանն փախուցեալ յարտաղաց Լոնտա 'ի նեղրս ձգեաց զգաւառն գլուի իւր և փակեաց 'ի նեղրաւտա։ Կերարանք նորա էին բազաբարարոյ։ այլ գոնեկալ խոնարհչարքն։ անկաւ 'ի ծունկս։ և ապաչեր զեբիսոյն բազմահանան։ մի մասանել գնա թշնամեաց։ Բանք նորա ցուցանէին զնա զալ ասարաքան։ և նա ինքն յայտնեաց թէ է Խուսարի գաղթական։ Թագի։ ասէ։ զուարկն։ ուր կատարեալ էր ինձ մեռ։ և ցանկացայ զիմել 'ի Փարիզ՝ յուսալով զասանել ինձ անգին զմեծարդն շահ։ այժմ ծանեան զնա։ հեռանան են կարաշաւարել գուցէ և պատժել՝ սահմանեցայ զասանել զապատանարան։ և ահա քարդն մնեաց զնա յատ ձեր։ Բրդ՝ ապրմանցարաբ ինձ։ և ապատանցնք 'ի վերատհաս վասնդէս։ Գարան այդեանքն շարժեցան 'ի գուրթ։ այլ զինեվարանն ծանոյց։ թէ պարտ է զդուշանալ յայսոքիսակ ազգատաց։ Բայց զանք՝ մեր ցան 'ի սիրտ վախատանքն իրրև զնայծանն։ ուստի յասն եկաց և մեծանանութեամբ լմն ասաց։ Բրդարև ես եմ փախատական ապարարդ։ այլ չեմ ազգատ։ և ծանր է ինձ սանել զայդ նախատինս։ Բ. հաւատիկ։ յաւել նա, մուրհակ ազգատնի գանձարանի, զոր ես կամիմ փոխարինել 'ի Փարիզ ընդ գրատաց։ այլ բազմն հալածէ զիս։ և այժմ համարիմ զիս քարեբարդ։ եթէ դուք գնեցէք զայս մուրհակ կնոագնոյ։ Գինեվաճառն զամօթի հարեալ։ խնդրեաց զնեբոցութիւն վասն անխոհեմ կարծեաց իւրոյ։ և ասաց։ ''Յինչ կամիք վաճառել զայդ մուրհակ։ Գ. այս և ես հանձանեմ ընդ քեզ զանդ և իսկ։ զոր արամ յայսոսիկ առաջս ես դնալոց եմ 'ի մայրաքաղաքն։ և անդ փոխարինեմ 'ի զանձատան զմուրհակն ընդ գրատոց։ Ա. Մ. ցան։ և ինձ։ զի չեն այժմ սուխ այնպան դրամք։ որչափ պիտոյ են ձեզ։ չիարձն արդեաք գոլ ընդ իս 'ի Փարիզ''։ Ընծանեցին չհամաձայնեցաւ ընդ այն առաջարկութիւն։ և յայտնեաց թէ երկիցի հաւատալ զանձն այլոյ։ զի մի՞ մատնեսցի իշխանութեան։ Հաւակ ուրեմն պատասխանեաց վաճառականն։ ապրարև։ այս առնուցուք շահաբերք է ինձ և քեզ։ այլ զի՞ արարից ես ունիմ զ500 ֆրանկս՝ և քեզ փոխանակ մուրհակիդ պիտի է հատուցանել զ1500 ֆրանկս։ Զայս ա-

ասացեալ, ակնարկեալ առ առնուսէրն ասաց, մի մարթի ձեզ ասել. ինձ փոխ զ1000 ֆրանկս։ զի լցեալ զմի թ 1500 ֆրանկաց գնեցից զմուրհակ ասարարդ։ առնս։ թարգեալ զայն մաբրնակ առ ձեզ։ 'Ի գնաս և 'ի վաղանն բերեալ 'ի Փարիզայ գրատն քո հատուցիս զոհս ինձ։ Տանուտէրն կամելով երկարատարար կարս ցանել զմեծանաւն գինեվաճառն Փարիզայ ես զ1000 ֆրանկն։ և նա գնեալ զմուրհակ առանն փոխատանքի ընդ առատաւորն 'ի դրան։ որ յայնմ ոչ ցարգ ասասն վերադարձն զմեծ գինեվաճառին։ ապա եկն 'ի միտս նեղատաց Ճշգիս զի մարդկանն էր խարդախ։ և յայնմանէ գաւրանեալ իմ գինեվաճառն և փախուստ կանն էին գազգ Ճարտարքն միարանեալք 'ի պատրել զոչոքմէջին։

Գինեվաճառն նախակրթութեան հայկանշեան լեզուի, յորում հանուսարար թարգմարին սկզբանք գրչաւոր դիտութեանց։ աշխատասիրեալ Կ. Պոլսոյ Լուսաւորչեանց տպարանի 'ի Սանկտ-Պետերբուրգ 'ի նոր գրծարանի յիշեալ Լուսաւորչաց յամի Տեառն 1838, որոյ գինն է մի մանեալ ոսկեալ։ 'Ի Տիփիս վաճառի ազգիրք 'ի մատեանս զգրոցի և գրոց Արշաքանց։ բայց յայսուրեանէ՝ պարտուհանին 'ի նոսին։ ա. ընդհանուր ծանօթութիւնք գ Աշխարհագրութենէ, և զպատմութենէ, պատմութիւն Հայոց թագաւորութեան, հանուսար բառարան, և տարարդութիւն 'ի Մոսկով կարարեալ Տեարց Լազարեանց հայկական Դեղանոցի Աբելեան Լեղուաց։ Մեկ առաջի առնելիք ընթերցողաց մերոց միայն զհամառաւորութիւն պատմութեան թագաւորութեան, Հայոց։

Հայաստան ՝ն եղելն եղելն եղելն մինչև ցվերջն։

Հոմանաց պատմութիւն Հայոց թագաւորութեան։

Հայաստան աշխարհ 'ի սկզբանէ անտի մինչև ցբաւնդ, թագաւորութեան զբազում փոփոխութիւնս կրեալ, այնպէս՝ զի սահմանք նորին էր զ'ընդարձակեցին։ և էր զի սեղմեալ նուազեցին ըստ բերմանց պարագայիցն։ վասն որոյ կրկնակի դարձութիւն անցեալ նորա մանրն է կարդալ ըստ պարբերութեանց։

Ա. Դ՝ պատմութիւն Հայոց թագաւորութեան բաժանի յութն պարբերութիւնս։

Ա. Առաջին՝ Իշխանութիւնն Հայկազանց։ յորոց ամենեքն սիրելիցին իւրք նահապետք և ամենքիւրք թագաւորք։ Բ. Երկրորդ՝ Իշխանութիւն առաջին պատահարք թագաւորաց, սկսեալ 'ի Պարոյրայ։ Գ. Երրորդ՝ Առաջին միջոց պատմագրեալ թագաւորութեան։ Դ. Չորրորդ՝ Իշխանութիւն Արշակունեաց։ Ե. Հինգերորդ՝ Երկրորդ միջոց պատմագրեալ թագաւորութեան։ Զ. Վեցերորդ՝ Իշխանութիւն Խոսրովեանց։ Է. Յօթներորդ՝ Իշխանութիւն Բագրատունեաց։ Ը. Ութերորդ՝ Վերջին միջոց պատմագրեալ և կատարեալ բարձանն Իշխանութեան Հայոց։

Ա. Իշխանութիւն Հայկազանց սկիզբն ունի յառաջին Ադամեանէն Հայկայ և տեւեաց մինչև ցԳիորոյն՝ որ էր առաջին թագաւորաց Հայոց։ Յառաջին այսմ պարբերութեան՝ թիւ իշխողացն էր 42 և իշխանութիւնն նոցին տեւեաց 1390 տարի, 'ի 1093 մինչև ցՏ3253 տարի տասնցմանաց աշխարհի (ամբ հաշուելն ասա թէ Նբ. բայերցոց, քան զոր 'ի տասնցմանաց աշխարհի մինչև ցմեռան Տեառն թուին 4000 ամբ)։ Զանազի բնակութեան իւրոց հիմնեալոց Հայոցն 'ի Մասիս գաւառի (այժմ փաշայութիւն Վանայ) և շինեաց մեծ զքաղաքն Հայկաշէնն զոր, աւերակք այժմ են երևին Զանգեմատ կոչ 'ի քաղաքին Վանայ, ոչ հեռի յայժմեան քաղաքին Պիտլիսոյ։ Բազմեալ զոր նորա՝ ժառանգեալ զիշխանութիւնն նոր՝ Երկրորդ։

Բ. Իշխանութիւն Հայկազանց։ Սկսեալ 'ի Պարոյրայ։ Սա էր Հայկազանց Հայոց և տեւեաց մինչև ցՍանասարն՝ որ էր առաջին թագաւորաց Հայոց։ Յառաջին այսմ պարբերութեան՝ թիւ իշխողացն էր 42 և իշխանութիւնն նոցին տեւեաց 1390 տարի, 'ի 1093 մինչև ցՏ3253 տարի տասնցմանաց աշխարհի (ամբ հաշուելն ասա թէ Նբ. բայերցոց, քան զոր 'ի տասնցմանաց աշխարհի մինչև ցմեռան Տեառն թուին 4000 ամբ)։ Զանազի բնակութեան իւրոց հիմնեալոց Հայոցն 'ի Մասիս գաւառի (այժմ փաշայութիւն Վանայ) և շինեաց մեծ զքաղաքն Հայկաշէնն զոր, աւերակք այժմ են երևին Զանգեմատ կոչ 'ի քաղաքին Վանայ, ոչ հեռի յայժմեան քաղաքին Պիտլիսոյ։ Բազմեալ զոր նորա՝ ժառանգեալ զիշխանութիւնն նոր՝ Երկրորդ։

Գ. Իշխանութիւն Հայկազանց։ Սկսեալ 'ի Սանասարայ։ Սա էր Հայկազանց Հայոց և տեւեաց մինչև ցԳիորոյն՝ որ էր առաջին թագաւորաց Հայոց։ Յառաջին այսմ պարբերութեան՝ թիւ իշխողացն էր 42 և իշխանութիւնն նոցին տեւեաց 1390 տարի, 'ի 1093 մինչև ցՏ3253 տարի տասնցմանաց աշխարհի (ամբ հաշուելն ասա թէ Նբ. բայերցոց, քան զոր 'ի տասնցմանաց աշխարհի մինչև ցմեռան Տեառն թուին 4000 ամբ)։ Զանազի բնակութեան իւրոց հիմնեալոց Հայոցն 'ի Մասիս գաւառի (այժմ փաշայութիւն Վանայ) և շինեաց մեծ զքաղաքն Հայկաշէնն զոր, աւերակք այժմ են երևին Զանգեմատ կոչ 'ի քաղաքին Վանայ, ոչ հեռի յայժմեան քաղաքին Պիտլիսոյ։ Բազմեալ զոր նորա՝ ժառանգեալ զիշխանութիւնն նոր՝ Երկրորդ։

Դ. Իշխանութիւն Հայկազանց։ Սկսեալ 'ի Սանասարայ։ Սա էր Հայկազանց Հայոց և տեւեաց մինչև ցԳիորոյն՝ որ էր առաջին թագաւորաց Հայոց։ Յառաջին այսմ պարբերութեան՝ թիւ իշխողացն էր 42 և իշխանութիւնն նոցին տեւեաց 1390 տարի, 'ի 1093 մինչև ցՏ3253 տարի տասնցմանաց աշխարհի (ամբ հաշուելն ասա թէ Նբ. բայերցոց, քան զոր 'ի տասնցմանաց աշխարհի մինչև ցմեռան Տեառն թուին 4000 ամբ)։ Զանազի բնակութեան իւրոց հիմնեալոց Հայոցն 'ի Մասիս գաւառի (այժմ փաշայութիւն Վանայ) և շինեաց մեծ զքաղաքն Հայկաշէնն զոր, աւերակք այժմ են երևին Զանգեմատ կոչ 'ի քաղաքին Վանայ, ոչ հեռի յայժմեան քաղաքին Պիտլիսոյ։ Բազմեալ զոր նորա՝ ժառանգեալ զիշխանութիւնն նոր՝ Երկրորդ։

Ե. Իշխանութիւն Հայկազանց։ Սկսեալ 'ի Սանասարայ։ Սա էր Հայկազանց Հայոց և տեւեաց մինչև ցԳիորոյն՝ որ էր առաջին թագաւորաց Հայոց։ Յառաջին այսմ պարբերութեան՝ թիւ իշխողացն էր 42 և իշխանութիւնն նոցին տեւեաց 1390 տարի, 'ի 1093 մինչև ցՏ3253 տարի տասնցմանաց աշխարհի (ամբ հաշուելն ասա թէ Նբ. բայերցոց, քան զոր 'ի տասնցմանաց աշխարհի մինչև ցմեռան Տեառն թուին 4000 ամբ)։ Զանազի բնակութեան իւրոց հիմնեալոց Հայոցն 'ի Մասիս գաւառի (այժմ փաշայութիւն Վանայ) և շինեաց մեծ զքաղաքն Հայկաշէնն զոր, աւերակք այժմ են երևին Զանգեմատ կոչ 'ի քաղաքին Վանայ, ոչ հեռի յայժմեան քաղաքին Պիտլիսոյ։ Բազմեալ զոր նորա՝ ժառանգեալ զիշխանութիւնն նոր՝ Երկրորդ։

Զ. Իշխանութիւն Հայկազանց։ Սկսեալ 'ի Սանասարայ։ Սա էր Հայկազանց Հայոց և տեւեաց մինչև ցԳիորոյն՝ որ էր առաջին թագաւորաց Հայոց։ Յառաջին այսմ պարբերութեան՝ թիւ իշխողացն էր 42 և իշխանութիւնն նոցին տեւեաց 1390 տարի, 'ի 1093 մինչև ցՏ3253 տարի տասնցմանաց աշխարհի (ամբ հաշուելն ասա թէ Նբ. բայերցոց, քան զոր 'ի տասնցմանաց աշխարհի մինչև ցմեռան Տեառն թուին 4000 ամբ)։ Զանազի բնակութեան իւրոց հիմնեալոց Հայոցն 'ի Մասիս գաւառի (այժմ փաշայութիւն Վանայ) և շինեաց մեծ զքաղաքն Հայկաշէնն զոր, աւերակք այժմ են երևին Զանգեմատ կոչ 'ի քաղաքին Վանայ, ոչ հեռի յայժմեան քաղաքին Պիտլիսոյ։ Բազմեալ զոր նորա՝ ժառանգեալ զիշխանութիւնն նոր՝ Երկրորդ։

Է. Իշխանութիւն Հայկազանց։ Սկսեալ 'ի Սանասարայ։ Սա էր Հայկազանց Հայոց և տեւեաց մինչև ցԳիորոյն՝ որ էր առաջին թագաւորաց Հայոց։ Յառաջին այսմ պարբերութեան՝ թիւ իշխողացն էր 42 և իշխանութիւնն նոցին տեւեաց 1390 տարի, 'ի 1093 մինչև ցՏ3253 տարի տասնցմանաց աշխարհի (ամբ հաշուելն ասա թէ Նբ. բայերցոց, քան զոր 'ի տասնցմանաց աշխարհի մինչև ցմեռան Տեառն թուին 4000 ամբ)։ Զանազի բնակութեան իւրոց հիմնեալոց Հայոցն 'ի Մասիս գաւառի (այժմ փաշայութիւն Վանայ) և շինեաց մեծ զքաղաքն Հայկաշէնն զոր, աւերակք այժմ են երևին Զանգեմատ կոչ 'ի քաղաքին Վանայ, ոչ հեռի յայժմեան քաղաքին Պիտլիսոյ։ Բազմեալ զոր նորա՝ ժառանգեալ զիշխանութիւնն նոր՝ Երկրորդ։

Ը. Իշխանութիւն Հայկազանց։ Սկսեալ 'ի Սանասարայ։ Սա էր Հայկազանց Հայոց և տեւեաց մինչև ցԳիորոյն՝ որ էր առաջին թագաւորաց Հայոց։ Յառաջին այսմ պարբերութեան՝ թիւ իշխողացն էր 42 և իշխանութիւնն նոցին տեւեաց 1390 տարի, 'ի 1093 մինչև ցՏ3253 տարի տասնցմանաց աշխարհի (ամբ հաշուելն ասա թէ Նբ. բայերցոց, քան զոր 'ի տասնցմանաց աշխարհի մինչև ցմեռան Տեառն թուին 4000 ամբ)։ Զանազի բնակութեան իւրոց հիմնեալոց Հայոցն 'ի Մասիս գաւառի (այժմ փաշայութիւն Վանայ) և շինեաց մեծ զքաղաքն Հայկաշէնն զոր, աւերակք այժմ են երևին Զանգեմատ կոչ 'ի քաղաքին Վանայ, ոչ հեռի յայժմեան քաղաքին Պիտլիսոյ։ Բազմեալ զոր նորա՝ ժառանգեալ զիշխանութիւնն նոր՝ Երկրորդ։

'Ի ՏՓԻՓԻՍ։ 'Ի ՏՊԱՐԱՆԻ։ ԸՆԴԱՀՏԵԼՈՅ ՅԱՌՋԼՈՒԱՆԱՆ ԴԻՒՑԱԶԱՅ ԱՐԾՐՈՒՆԻՈՅՆ՝ ՆԵՐՔԻՍԵԱՆՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԳՊՐՈՑԻ ՀԱՅՈՑ։